ESENȚA JURIDICĂ A NOȚIUNII „REALIZAREA DREPTULUI”

Alexandru CUZNEȚOV,
magistru în drept, doctorand

Recenzent: ***Gheorghe AVORNIC,***
doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)

SUMMARY

In this article the author brings into the discussion the concept of „realization of law ”. After collecting several opinions the author comes up with a personal view of this concept making a deep analysis and revealing the nature of the „realization of law”.

Sistemul de drept reglementează conduitele persoanelor fizice şi juridice în relaţiile dintre ele, drepturile şi obligaţiile lor ca subiecte de drept în raporturi juridice determinate, contribuie la ordinea normativă a convieţuirii societale, instituind dimensiunea juridică a acestei ordini. Având în vedere indispensabila dimensiune juridică a ordinii normative, numită ordine de drept, firește, traducerea în practică a conținutului normelor zise de drept şi realizarea comandamentelor lor reprezintă o chestiune de viață normală comunitară.

Prevederile normelor juridice sunt traduse în viață în cursul activității practice a oamenilor, când aceştia, în calitatea lor de reprezentanți sau membri ai diferitelor organizații sociale sau unități de stat, sau ca simpli cetățeni, îşi exercită drepturile şi îşi îndeplinesc obligațiile.

A da viață prevederilor cuprinse în actele normative – cum remarcă Gheorghe C. Mihai, legea este moartă, oamenii o învie – nu e posibil fără participarea tuturor subiectelor de drept: cetățeni, organe de stat, organizații nestatale; nu e suficient, căci fără asigurarea cadrului organizatoric propice valorilor valorificării prerogativelor legale ale acestor subiecte nu va apare rezultatul.[1] Normele juridice sunt create în vederea realizării unor sarcini ale societății, sarcini complexe orientate în direcția asigurării unei conduceri eficiente a acesteia. Privite prin prisma rolului statului, normele juridice apar ca mijloace fundamentale de realizare a acestuia. Garantarea suveranității naționale şi a integrității teritoriale, asigurarea ordinii constituționale, consfințirea şi garantarea drepturilor şi libertăților cetățenilor, exploatarea resurselor naturale în concordanță cu interesul național, valorificarea potențialului creator şi productiv al tuturor forțelor sociale, dezvoltarea culturii şi ştiinței, protejarea patrimoniului cultural național, ocrotirea mediului înconjurător şi asigurarea echilibrului ecologic, crearea condițiilor necesare pentru creşterea calității vieții şi pentru protecția socială a cetățenilor, atragerea tuturor cetățenilor la viața politică a societății, organizarea cooperării cu alte state, apărarea păcii şi promovarea înțelegerii între popoare, înfăptuirea cerințelor principiului echității etc., într-un cuvânt, toate sarcinile statului sunt realizate prioritar prin mijloace juridice, prin crearea de norme care reglementează relațiile din domeniile amintite.[2]

Statul, în evoluția sa istorică, niciodată nu şi-a pus scopul elaborării actelor normative numai pentru a fi elaborate, ci, adoptând un act normativ corespunzător, dorea ca reglementările legislative să fie traduse în viață, în relațiile obşteşti şi obținerea rezultatului scontat în activitatea sa de „creație normativă”. Încă Petru I, împăratul rus, spunea: „Всуе писать законы, ежели их не исполнять”[3] (la ce bun a „scri” legi, dacă ele nu sunt executate). În acelaşi context, R. von Ihering la începutul sec.XX scria: „... ceea ce nu trece în realitate, ce se află doar în lege, pe hârtie, aceasta reprezintă dreptul fictiv, şi invers, ceea ce se realizează în formă de drept şi este dreptul, chiar dacă el nu se află în lege, iar poporul şi ştiința nu l-au conştientizat”.[4]

Într-o societate a *Statului de Drept*, legiuitorul tinde la realizarea propriilor „indicații legale” în relațiile din cadrul societății umane. Aceasta poate fi demonstrat şi prin faptul că el, legiuitorul, nu-şi întrerupe activitatea odată cu adoptarea actului legislativ: în scopul realizării acestuia, adoptă norme noi, în corespundere cu atribuțiile sale efectuează controlul organelor executive etc. (lit. a), e) art. 66 din Constituția Republicii Moldova[5]). Organele normative *(în acest caz avem în*

vedere organele ce adoptă acte normative: legislativul, executivul, organele publice locale) sunt cointeresate în a susține „pătura" specială de organe care se specializează în realizarea dreptului. Aceste organe stabilesc şi aprobă mijloacele corespunzătoare necesare pentru asigurarea realizării normelor juridice.

În această ordine de idei, L.S. Iavici menționează că, în afara realizării, indicațiile normative sunt moarte, fără viață şi nu pot îndeplini rolul lor atribuit de organele normative, iar un număr mic de aceste norme nu necesită realizare obligatorie în baza caracterului lor specific.[6] Ne alăturăm acestui autor şi am vrea să aducem propriile explicații: statul nu este cointeresat, iar în unele situații chiar şi împiedică, când se face abuz prin folosirea unor drepturi, inclusiv realizarea acestora în lipsa circumstanțelor concrete care şi nasc respectivul drept. Dar, la existența faptului juridic, organele de stat sunt obligate să ajute la îndeplinirea normelor juridice. În situația menționată, un exemplu elocvent ar fi *dreptul la divorț* pe care îl au soții după căsătorie. Inclusiv, în această situație instanța de judecată trebuie să sprijine divorțul soților atunci când este sigură că viața lor în comun şi păstrarea familiei este imposibilă.

Deci, realizarea dreptului are o importanță masivă. Prin intermediul ei, de exemplu, se traduc în viață drepturile subiective şi obligațiile, fără de care participanții nu vor aplica de sine stătător normele juridice. În situația dată, normele de drept se întruchipează în comportamentul oamenilor, adică specificul regulilor de comportare stabileşte şi specificul activității material-tehnice de realizare a dreptului. Realizarea dreptului este necesară şi în cazul apariției unui litigiu între participanții la raportul juridic. În acest caz, în procesul civil de realizare se includ organe de stat specializate (organele de judecată), învestite cu dreptul de a rezolva conflictul dintre participanții la raportul juridic. În cazul unui delict, realizarea dreptului se înfăptuieşte de organele competente ale statului, deoarece aplicarea şi folosirea instituției răspunderii juridice este prerogativa statului (art. 114, 124 din Constituție).[7]

În acest fel, sensul realizării dreptului constă în asigurarea: aplicarii prevederilor în comportamentul subiecților; rezultatului final al activității juridice; efectuării unor forme concrete, posibilități, stadii ale îndeplinirii reglementării de drept. Importanța realizării actelor juridice constă în trecerea cercetării dreptului din sfera necesarului normativ în sfera înfăptuirii reale. Acum în centrul atenției nu e simpla reglementare de drept, modelul ideal, ci prevederile legale în acțiune, realizate în raporturi juridice.

Cu toate acestea, considerăm că elaborarea noțiunii în orice teorie are o importanță primordială, deoarece de la ea începe cunoaşterea esenței fenomenelor cercetate, iar acolo unde se cercetează noțiunile, ideile dialectice obținem rezultate rodnice, cel puțin ca şi în cazul calculelor matematice.

Realizarea dreptului este un fenomen destul de complicat, în legătură cu care fapt diferiți autori atribuie acestei noțiuni sensuri diferite. Întâi de toate, unii autori afirmă că realizarea dreptului reprezintă acțiunea dreptului. Alții însă, inclusiv D.A. Kerimov, menționează că „...acțiunea dreptului este o noțiune mult mai amplă decât realizarea dreptului. La rândul său, realizarea dreptului reprezintă o treaptă mai înaltă decât acțiunea dreptului"[8], deoarece în noțiunea „acțiunea dreptului" trebuie de inclus toate posibilitățile influențării normelor juridice asupra comportamentului uman, iar prin ea – asupra vieții obşteşti.

De obicei, în teoria dreptului se relatează trei, cele mai cunoscute, procedee de influențare a dreptului asupra activității individului: *informațională, organizațională* şi *reglementarea juridică*. Procedeul informațional are loc atunci când norma juridică anunță, într-o formă sau alta, celor cărora este adresată, despre cerințele juridice înaintate, ceea ce aşteaptă societatea şi statul de la ei. Procedeul informațional practic este specific oricărui act normativ. În comparație, procedeul organizațional nu numai informează, dar şi caracterizează comportamentul divers al omului, orientându-i activitatea în direcția dorită şi punând piedici celei nedorite. În fine, procedeul reglementării juridice presupune că dreptul, prin caracterul său normativ, în procesul de realizare contactează cu puterea coercitivă a statului.[9] Normele juridice, privite la general, conțin interdicții şi dispoziții corespunzătoare, care sunt predestinate pentru a acționa asupra comportamentului subiecților dreptului.[10] În acest context, este favorabilă noțiunea de realizare a dreptului prin stabilirea ansamblului de forme şi procedee ce asigură transpunerea dispozițiilor juridice în comportamentul subiecților.[11] Aceasta ne permite să examinăm realizarea dreptului nu numai ca un rezultat final, ci şi ca un proces, având forme concrete, posibilități şi faze de realizare. Toate formele influențării dreptului şi formele realizării dreptului deschid esența internă a reglementării juridice, de aceea ele sunt folosite la definirea noțiunii *realizarea dreptului*.

Actualmente, în doctrina națională şi în cea internațională există o multitudine de definiții date realizării dreptului. Pentru a sesiza mai corect esența noțiunii cercetate, vom face o succintă analiză a acestora.

Unii autori (Gh. Avornic, B. Negru, Gr. Fiodorov, D. Baltag, Gh. Lupu, I. Humă, N. Popa şi alţii) consideră că realizarea dreptului reprezintă un proces de transpunere în viaţă a conţinutului normelor juridice, în cadrul căruia oamenii, ca subiecţi de drept, respectă şi execută dispoziţiile normative, iar organele de stat aplică dreptul în temeiul competenţei lor.[12] Alţi savanţi definesc realizarea dreptului ca o modalitate de exprimare a ordinii legale; în acest sens, se are în vedere: acţiunea actelor normative, principiul legalităţii, mecanismul reglementării juridice etc.[13]

Savantul rus V.V. Lazarev interpretează noţiunea *realizarea dreptului* mult mai larg, stabilind că forma iniţială a realizării dreptului de către stat este activitatea legislativă, iar adoptarea actelor subordonate legii reprezintă forma secundară a procesului de realizare. În acest caz, în general, se realizează dreptul expus în legislaţie.[14]

L.N. Zavadskaia consideră că realizarea dreptului reprezintă concretizarea posibilităţilor obiective (întărite în normele juridice) în conştiinţa subiectivă a subiecţilor şi manifestarea consecutivă a voinţei lor (dreptul subiectiv) de a le transpune în comportare (executarea obligaţiilor şi folosirea drepturilor).[15]

Realizarea normelor dreptului este încadrarea în comportamentul subiecţilor a acelor cerinţe, care sunt exprimate în normele dreptului. Realizarea dreptului constituie rezultatul reglementării juridice, şi anume: apariţia lui concretă; ea se manifestă ca rezultat al acţiunii întregului mecanism al reglementării juridice. În acelaşi timp, se recomandă a diferenţia conţinutul faptic şi juridic al realizării dreptului.[16] Conţinutul faptic al realizării dreptului constituie activitatea materială şi cea ce ţine de spiritualitate, socialmente utilă, înfăptuită în corespundere cu indicaţiile normelor juridice. Conţinutul juridic al realizării dreptului constă în respectarea şi executarea obligaţiilor juridice şi în folosirea drepturilor subiective, apărute în baza normelor juridice. **Anume prin respectarea şi executarea obligaţiilor juridice şi a drepturilor subiective se înfăptuieşte realizarea dreptului.** În final, are loc transpunerea indicaţiilor normelor juridice în comportamentul faptic al participanţilor la relaţiile sociale. Rezultatul juridic al realizării dreptului constituie: comportamentul juridic adecvat al oamenilor, reglementarea juridică a relaţiilor sociale, iar rezultatul faptic – multitudinea rezultatelor socialmente utile, transformarea situaţiei reale.

În literatura de specialitate, realizarea dreptului uneori se identifică cu îndeplinirea dreptului. Normele dreptului indică doar limitele posibile sau necesare în care trebuie să se încadreze comportamentul participanţilor la raporturile sociale. Aceste noţiuni – *posibil* sau *necesar* – îşi găsesc exprimare adecvată în rezultatul procesului dinamic compus, care în forme generale este acceptat de a fi numit realizarea (îndeplinirea) dreptului.[17]

Diapazonul larg al definiţiilor noţiunii de realizare a dreptului este explicabil, deoarece noţiunea de realizare a dreptului îmbină în sine nu numai elementele specifice ştiinţei juridice, ci şi categoriile filosofice. Inclusiv, prin realizarea dreptului are loc rezolvarea problemelor sociale, prin respectarea obligaţiilor înaintate. În acest fel, organele de aplicare a dreptului, având împuterniciri, îşi îndreaptă activitatea spre traducerea în viaţă a normelor juridice.[18]

În baza celor expuse **propunem** să identificăm noţiunea de realizare a dreptului prin prisma **cercetării metodicii** de definire a acesteia.

La baza metodei dialectice a cunoaşterii noţiunii *realizarea dreptului* stau următoarele căi de abordare:

1) sistemică;
2) funcţională (normativă);
3) sociologică (comportamentală).

Fiecare dintre aceste abordări metodologice are câteva varietăţi care se completează reciproc.[19]

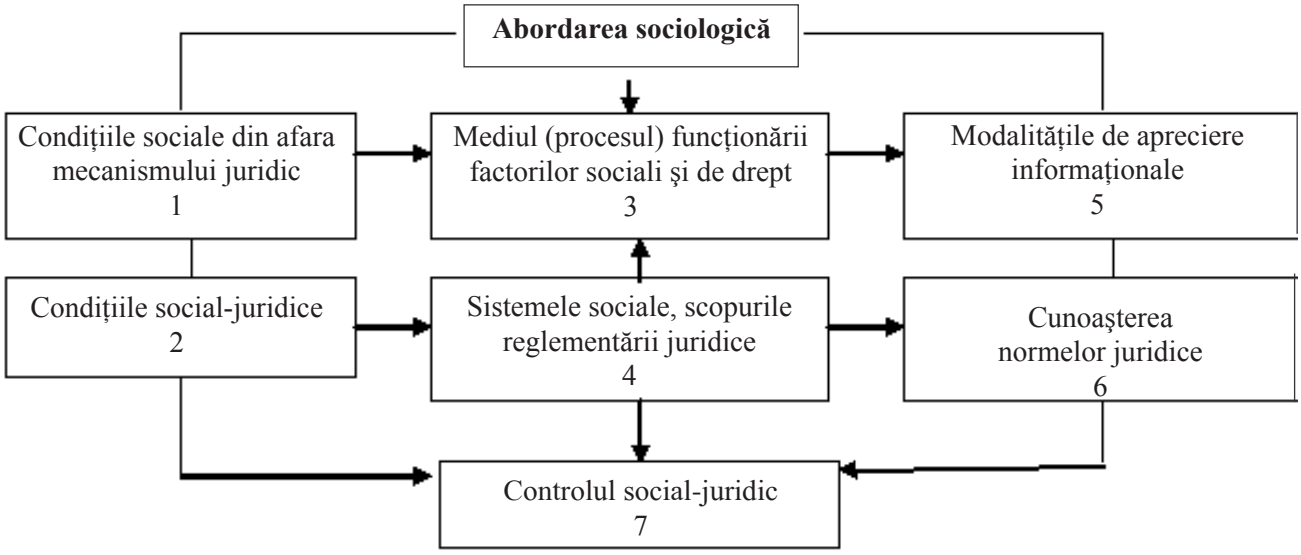
Analiza diferitelor opinii ale doctrinarilor[20] denotă că elementele abordării *sistemice* sunt: suprastructura juridică (conştiinţa juridică; normele dreptului; actele de aplicare) şi formele de conlucrare a actelor juridice (adoptarea actelor; aplicarea actelor), care se caracterizează ca fiind parte componentă a legalităţii.

Abordarea *funcţională* se expune prin mecanismul reglementării juridice, şi anume prin: reglementările relaţiilor sociale (normele juridice), acţiunea normelor juridice (raporturilor juridice), realizarea drepturilor şi obligaţiilor subiective (actele aplicative juridice). În acelaşi timp conştiinţa juridică şi legalitatea sunt recunoscute ca fundament al realizării dreptului.[21]

În prezent se evidenţiază două concepţii privind abordarea funcţională. Prima este concepţia rezultativă. Conţinutul ei se expune în modalităţile influenţării (permisive şi prohibitive) şi realizării (acţiunea sau abţinerea de la ea); în verigile intermediare (subiectivitatea de drept, faptele juridice, raporturile juridice). Această concepţie, privită la general, dezvoltă raporturile juridice. A doua este concepţia nivelurilor („realizarea asiguratorie"), deosebirea ei constând în mecanismul realizării juridice. Aceasta se explică prin posibila existenţă specifică a realizării dispoziţiei normelor de drept (nivelul I) şi a sancţiunii legii (nivelul II).

De subliniat însă că nivelurile sus-indicate, luate împreună, fac parte din sistemul mijloacelor de drept (normele juridice, raporturile juridice, actele de aplicare a dreptului), cu ajutorul cărora se înfăptuieşte influenţarea juridică asupra relaţiilor sociale şi, de aceea, sunt elemente ale mecanismului reglementării juridice.

Abordarea *sociologică* se caracterizează prin condiţiile economice şi social-juridice care formează: scopurile reglementării juridice, controlul social-juridic, influenţarea informaţională, normativă şi social-psihologică, aducerea normele juridice la cunoştinţa tuturor.[22] Pentru o concepere mai reuşită, această abordare metodologică o vom reda în formă de schemă:

După cum observăm, a treia şi a patra celulă din schemă deschid conţinutul suprastructurii juridice, iar realizarea dreptului se evidenţiază în celula a şasea „cunoaşterea normelor juridice". În principiu, această corelaţie a factorilor juridici nu generează careva contradicţii. **Dar, în opinia noastră, multe forme de realizare a dreptului sunt obiectul activităţii organelor de control ale statului.** Considerent din care celula a şaptea se impune ca necesară în schema prezentată.[23]

Această schemă conţine şi condiţiile sociale aflate în exteriorul mecanismului juridic, ceea ce înseamnă că activitatea practică de drept nu are obiectul său de sine stătător, dar este necesară pentru asigurarea unei ordini stabile în viaţa socială.[24] Concluzie ce se bazează pe faptul că momentul juridic intră în acel raport ce apare în temeiul unei activităţi concrete. De exemplu, în relaţiile economice sau politice, dreptul exercită influenţa sa regulatorie în dependenţă de caracterul relaţiilor indicate sau necesare, având menirea de a preîntâmpina şi sancţiona comportamentul nepermis.

Deci, „puterea organizaţională" a dreptului, stabilirea funcţiilor şi reglementarea comportamentului subiecţilor la momentul formării organelor de stat şi adoptarea legilor pot fi recunoscute ca obiect de sine stătător al activităţii juridice. De asemenea, nu există anumite relaţii care, după conţinutul lor, sunt exclusiv juridice; relaţiile sociale reglementate de normele de drept devin o formă de raport juridic concret. **Considerăm că înţelegerea raportului juridic ca o legătură între subiecţii dreptului şi obligaţii nu modifică caracterul independenţei relative a reglementării juridice, dar identifică conţinutul relaţiilor juridice.**

Adepţii abordării *funcţionale* a definirii realizării dreptului pornesc de la faptul că modalităţile politice, social-psihologice, normative, organizaţionale sunt indispensabil legate de prevederile realizărilor constituţionale. Dar, mecanismul juridic este numai o formă de acţionare a Constituţiei asupra relaţiilor sociale. De aceea, evidenţierea propriului mecanism al reglementării juridice ar fi una condiţionată; ea se conduce de sarcinile căutării posibilităţilor şi modalităţilor maxim eficiente pentru respectarea prevederilor constituţionale în activitatea organelor de stat, organizaţiilor obşteşti, persoanelor cu funcţie de răspundere, a cetăţenilor. În afară de aceasta, abordarea *funcţională* a definirii realizării dreptului este

în interdependență cu concluziile teoretice existente, confirmate de știința juridică ramurală. În particular, în scopul de a completa lacunele în cunoaşterea normativă a realizării dreptului, S.S. Alexeev a propus că în componența reglementării juridice să fie incluse actele realizării dreptului şi obligațiilor. Scoaterea în evidență a realizării dreptului din raporturile juridice a fost plauzibilă, deoarece mecanismul reglementării juridice nu poate nicidecum activa fără actele realizării dreptului, cu ajutorul cărora se efectuează reglementarea subnormativă. Acest moment a determinat posibilitatea masivă de cercetare științifică serioasă a realizării dreptului, evidențiată în lucrările doctrinarilor autohtoni: Gh. Avornic, G. Fiodorov, B. Negru, D. Baltag ş.a., care, în fine, au conturat o „şcoală" națională a gândirii științifice în domeniul dreptului.

Realizarea funcțiilor regulatorii, de ocrotire, normative a dreptului constituie un mecanism complicat cu ajutorul căruia are loc „trecerea" instituțiilor în relații politice, acțiuni. Totodată, aceste acțiuni sunt condiționate, în primul rând, de faptul că „...izvorul principal, puterea formării dreptului este statul. În al doilea rând, în drept se exprimă voința societății („clasei dominante") organizate într-un stat. În al treilea rând, realizarea dreptului este garantată de activitatea statului, inclusiv prin puterea impunerii mecanismului său, în cazul încălcărilor sau neexecutării indicațiilor legale. Analogia se remarcă şi în circulația inversă – dreptul şi statul. Dreptul legalizează conducerea statală şi formele național-statale. În drept se evidențiază volumul drepturilor şi obligațiilor (competența) organelor statale. De exemplu, realizarea funcțiilor statului are loc prioritar prin reglementarea juridică a relațiilor sociale".[25]

La baza abordării *sociologice* a definirii realizării dreptului stă faptul că realizarea împuternicirilor se află în plină dependență de acțiunile pozitive ale persoanei obligate. Această condiție se explică subiectului specific care aplică dreptul, adică care este în drept să ceară (în cazuri separate fiind obligat să o facă) un anumit comportament de la subiecții obligați, inclusiv folosind impunerea cu ajutorul organelor specializate de stat. În acelaşi timp, comportamentul însuşi al subiectului, precum şi cerințele față de cel obligat, rezultă din faptele juridice.

Remarcăm că relațiile juridice se stabilesc în procesul realizării multor norme juridice, de asemenea, şi în toate cazurile „patologiei juridice" (delicte, infracțiuni etc.).

În planul abordării *sociologice*, noțiunea de „realizare" ar fi mai corect de identificat numai cu relațiile juridice, în sensul realizării normelor. Dar, fiind executată, respectată, întrebuințată, aplicată norma juridică, în comparație cu raportul juridic, nu-şi finisează acțiunea sa. Raportul juridic este una dintre formele realizării dreptului în raporturile sociale. Condiția de realizare a normelor este ordinea acțiunilor în spațiu şi în timp.

În final, de pe oricare poziții ne-am apropia de conceptul *realizarea dreptului,* se iscă o axiomă: *realizarea normelor juridice reprezintă acțiuni ce revin subiecților dreptului,* scopurile normelor juridice concretizând scopurile realizării dreptului. Scopurile material-juridice nu presupun existența actului juridic de aplicare, iar scopurile normelor procesual-juridice presupun existența modalităților de respectare, folosire şi aplicare a unor norme concrete, deci ele reglementează etapele concrete ale realizării dreptului şi felurile actelor de aplicare. Menționăm că prin evidențierea realizării dreptului din sistemul raportului juridic în mecanismul reglementării juridice şi conferirea unei autonomii s-a făcut un pas înainte destul de serios în știința juridică.

Considerăm că existența diverselor concepții asupra realizării dreptului a făcut posibilă pentru noi evidențierea unor aşa semne ale realizării acestuia, cum ar fi: obținerea unei finalități logice a realizării dreptului; traducerea în viață a atribuțiilor tuturor participanților la relațiile sociale, inclusiv a voinței legiuitorului şi a voinței subiectului aplicării dreptului; caracterul intermediar al realizării dreptului între acțiunea normelor juridice şi executarea lor nemijlocită; rolul procesului judiciar şi cunoştința juridică în realizarea dreptului etc.

Analizând concepțiile existente şi în baza celor expuse, putem face următoarele constatări:

1) **Realizarea dreptului include în sine activitatea consimțită de către drept.**

2) **Realizarea dreptului reprezintă un rezultat final**. Prin rezultat final se înțelege: obținerea unei totale concordanțe între cerințele normelor privind efectuarea sau abținerea de la efectuarea unor acțiuni concrete şi suma acțiunilor urmate. De exemplu, norma de la lit. c) art. 176 C. proc. civ.[26], care prevede modalitatea aplicării sechestrului pe bunuri, şi anume – imobiliare, va putea fi realizată numai atunci când instanța de judecată: a) va stabili existența dreptului de proprietate a debitorului; b) va stabili prețul real al imobilului; c) va efectua inventarierea imobilului şi punerea sechestrului; d) va informa despre sechestru organele de exploatare a locuințelor etc.; e) va înştiința creditorul despre aplicarea sechestrului.

3) **Prin realizarea dreptului se obține rezultatul scontat, la care legiuitorul tinde şi care, după părerea lui, trebuie să ducă la finalități utile.** Aici

ar trebui sa facem o precizare: obținându-se rezultate finale, realizarea dreptului presupune finalizarea doar a acțiunilor cerute de lege. Până când norma nu este anulată, subiecții care o realizează nu pot să se înlăture de la prevederile existente, iar norma, întruchipându-se în comportamentul subiecților dreptului, se prezintă a fi efectivă. Dar, efectivitatea ei poate fi recunoscută şi ca negativă, dacă relațiile apărute în baza normei duc la rezultate nedorite sau sunt nesatisfăcătoare pentru acele scopuri înaintate de legiuitor. Ca exemplu în acest context, am aduce rezultatele finale, neașteptate de legiuitor, obținute după finalizarea „programului de privatizare" în anii '90 ai sec. XX, care a adâncit semnificativ criza economică în Republica Moldova.

4) **Realizarea dreptului, din punct de vedere obiectiv, reprezintă realizarea acțiunilor juridice, prevăzute de normele juridice, în termenele, locurile şi consecutivitatea cerută.**

5) **Din punct de vedere subiectiv, realizarea dreptului reprezintă atitudinea subiectului față de cerințele legale şi starea lui volitivă în momentul îndeplinirii acestor cerințe.** Explicația rezidă în faptul că în conştiința subiectului care realizează norma juridică are loc un proces complicat de evaluare şi alegere a unei variante concrete de comportament. Dar, în final, voința în acest proces este pozitivă şi, în cazul unei realizări efectuate de subiect, înseamnă supunerea dreptului. Iar în cazul lipsit voinței de a se supune dreptului are loc ***dispariția procesului de realizare a dreptului*** şi suntem în fața delictului.

6) **Termenul de realizare a dreptului poate fi înțeles ca înfăptuirea, traducerea în viață a indicațiilor juridice, inclusiv aplicarea normelor juridice în comportamentul cotidian al membrilor societății (conceptul socializării individului), în relațiile obşteşti. Şi, nu în ultimul rând, acest concept se mai înțelege ca realizare a dreptului subiectiv**.[27]

În baza cercetărilor efectuate vom încerca sa formulăm o definiție de sinteză. În acest sens, ***sub noțiunea de realizare a dreptului trebuie de înțeles o activitate complexă şi continuă de transpunere în viață a normelor juridice în comportamentul social al oamenilor şi în relațiile obşteşti cu prilejul faptului juridic, în limitele principiului legalității.***

Pe parcursul abordărilor metodologice efectuate am constatat că realizarea dreptului este un proces complex determinat de o multitudine de factori subiectivi şi obiectivi care, în cele din urmă, implică aplicarea unor mecanisme. Anume mecanismul de realizare individualizează acest fenomen, ceea ce determină oportunitatea efectuării unei cercetări a acestuia.

Referințe:

[1] *A se vedea:* Gh.C. Mihai, R.I. Motica. *Fundamentele dreptului: teoria şi filosofia dreptului.* – Bucureşti: ALL, 1997, p. 154, 155.

[2] *A se vedea:* G. Vrabie, S. Popescu. *Teoria generală a dreptului.* – Iaşi, 1995, p. 107. - În: Gh. Lupu, Gh. Avornic. *Teoria generală a dreptului.* – Chişinău: Lumina, 1997, p. 128.

[3] *A se vedea:* В.В. Лазарев. *Применение советского права.* – Казань: Татполиграф, 1972, p. 5.

[4] Р. Иеринг. *Юридическая техника.* – Санкт-Петербург, 1906, p. 18. - În: В.В. Лазарев. *Применение советского права.* – Казань: Татполиграф, 1972, p. 5.

[5] www.parlament.md/legalfoundation/constitution/;

[6] *A se vedea:* Л.С. Явич, С.А. Раджабов. *Теория государства и права.* – Душанбе, 1969, p. 228.

[7] www.parlament.md/legalfoundation/constitution/;

[8] Д.А. Керимов. *Философские проблемы права.* – Москва: Мысль, 1972, p. 171.

[9] *A se vedea:* Г.К. Федоров. *Теория государства и права.* – Кишинэу: Реклама, 2004, p. 448.

[10] *A se vedea:* Л.И. Спиридонов. *Теория государства и права.* – Москва, 1996, p. 202, 203.

[11] В.В. Лазарев. *Применение советского права,* p. 18.

[12] *A se vedea:* I. Humă. *Teoria generală a dreptului.* – Focşani: Neuron, 1995, p. 117. D. Baltag. *Teoria generală a dreptului şi statului.* – Cimişlia: Tipcim, 1996, p. 210, 211; Gh.C. Mihai, R.I. Motica. *Fundamentele dreptului: teoria şi filosofia dreptului*, p. 154, 155; Gh. Lupu, Gh. Avornic. *Teoria generală a dreptului,* p. 128; N. Popa. *Teoria generală a dreptului.* – Bucureşti: Actami, 1998, p. 258; B. Negru. *Teoria generală a dreptului şi statului.* – Chişinău, 1999, p. 221; I. Corbeanu, M. Corbeanu. *Teoria generală a dreptului.* – Bucureşti: Lumina Lex, 2002, p. 197 şi alții.

[13] *A se vedea:* D. Moțiu. *Teoria generală a dreptului.* – Cluj Napoca, 1955, p. 111; I. Ceterchi, Fr. Deak, L. Lorincz. *Problemele fundamentale ale statului şi dreptului socialist român*. – Bucureşti, 1982, p. 63; I. Ceterchi, I. Craiovan. *Introducere în teoria generală a dreptului.* – Bucureşti: ALL, 1998, p. 129; В.С. Нерсесянц. *Общая теория права и государства.* – Москва, 2000, p. 482; B. Negru, A. Negru. *Teoria generală a dreptului şi statului.* – Chişinău: Bons Offices, 2006, p. 400, 401 şi alții.

[14] *A se vedea: Общая теория права и государства /* Под ред. В.В. Лазарева. – Москва: Юристъ, 2000, p. 255.

[15] *A se vedea:* Л.Н. Завадская. *Реализация судебных решений.* – Москва: Наука, 1982, p. 39, 40.

[16] *A se vedea: Проблемы теории государства и права /* Под ред. С.С. Алексеева. – Москва, 1979, p. 331. - În: Г.К. Федоров. *Теория государства и права*, 2004, p. 449, 450.

[17] *A se vedea:* П.Е. Недбайло. *Применение советских правовых норм.* – Москва: Юридическая литература. 1960, p. 125-127.

[18] *A se vedea:* С.С. Алексеев. *Op. cit.,* p. 94-105.

[19] *A se vedea:* М.К. Маликов. *Проблемы реализации права.* – Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1988, p. 7.

[20] *A se vedea:* Л.С. Явич. *Право и общественные отношения.* – Москва, 1971, p. 42; В.А. Шабалин. *Методологические вопросы правоведения.* – Саратов, 1972, p. 140.

[21] *A se vedea:* С.С. Алексеев. *Эффективность правовых норм.* – Москва, 1986, p. 11-12.

[22] *A se vedea:* Л.С. Явич. *Общая теория права.* – Ленинград, 1976, p. 248.

[23] *A se vedea:* М.К. Маликов. *Op. cit.,* p. 8, 9.

[24] *A se vedea:* Ю.Т. Ткаченко. *Методологические вопросы теории правоотношения.* – Москва, 1980, p. 99.

[25] И. Саббо. *Основы теории права.* – Москва, 1974, p .58.

[26] http://www.parlament.md/laws/list/may2003/;

[27] *A se vedea:* В.П. Божьев. *Уголовно-процессуальные правоотношения.* – Москва, 1975, p. 113. – În: М.К. Маликов. *Проблемы реализации права,* p. 37.